Utlåtande 2005:14 RVII (Dnr 421-1807/2001, 420-1853/2001)

Förbättringar för hemlösa

Motion av Christopher Ödmann (mp) (2001:83)

Ungdomsparlamentets motion angående hemlöshetspolitiken

Motion av Annika Billström m.fl. (s) (2001:90)

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande

Motion (2001:83) av Christopher Ödmann (mp) samt motion (2001:90) av Annika Billström m.fl. (s) anses besvarade med vad som anförs i detta utlåtande.

Föredragande borgarrådet Margareta Olofsson anför följande.

Bakgrund

I motion 2001:83 föreslår Christopher Ödmann (mp) efter bearbetning av ungdomsparlamentets förslag följande:

- Individuella behandlingsplaner tas fram för varje person som är hemlös.
- Öka stödet till frivilligorganisationer.
- Staden anställer fler personliga handledare.
- Staden anställer f.d. hemlösa som inspiratörer för de hemlösa.
- Staden skyndar på åtgärdsprogrammet för hemlösa.
- Fler träningslägenheter m.m. för hemlösa tas fram.
- Nytt program för hemlösa ska tas fram.

I motion 2001:90 av Annika Billström m.fl. (s) har motionärerna valt att lämna en motion till kommunfullmäktige som är likalydande med ungdomsparlamentets motion om hemlöshetspolitiken. Motionärerna ansluter sig till flertalet förslag. I ungdomsparlamentets motion hänvisas till att hemlösheten är ett stort problem, som har flera orsaker som bl.a. psykiatrireformen, bristen på bostäder samt arbetsmarknadens hårdare kunskapskrav. Även bristen på platser för missbrukare på behandlingshem har försämrat de hemlösas situation.

I motionen föreslås:

- Att f.d. hemlösa och missbrukare föreläser på ställen där hemlösa vistas, för att kunna visa vägen ut ur situationen baserad på egna erfarenheter.
- Att f.d. hemlösa och missbrukare föreläser på skolor och företag.
- Att använda media som ett sätt att få allmänheten att förstå de hemlösas situation.
- Att genom media anordna kampanjer för hemlösa så ett ökat bidrag kan ges till hemlösa.
- Att motivera restauranger och affärer att skänka mat till härbärgen.
- Att hemlösa ska tilldelas personlig ombudsman.
- Att resurserna till psykiatrin ska ökas så mera gruppboenden kan skapas.
- Att en bättre kartläggning över de hemlösa i Stockholm ska genomföras.

Motionerna återfinns i *bilaga 2 och 3.*

Remisser

Förbättringar för hemlösa (motion 2001:83)

Motionen om förbättringar för hemlösa har remitterats till stadsledningskontoret, socialtjänstnämnden, Spånga-Tensta stadsdelsnämnd, Maria-Gamla stans stadsdelsnämnd samt Älvsjö stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret delar motionärens uppfattning att hemlöshet är ett angeläget problem att arbeta med. Stadsledningskontoret anser att frivilligorganisationernas arbete är ett värdefullt komplement till stadens egna verksamheter och håller även med om det är viktigt med individuell handlingsplan. Stadsledningskontoret anför i ett tilläggsyttrande att strävandena att komma tillrätta med stadens hemlöshet ”kraftigt har skärpts upp under mandatperioden”. Betydande framsteg har gjorts trots att uppgiften hela tiden möts av mot-

verkande krafter av teknisk och byråkratisk karaktär. Den nyligen fastställda budgeten för år 2005 markerar en ytterligare satsning på viktiga uppdrag, vilka syftar till att avhjälpa hemlöshetsproblematiken.

Socialtjänstnämnden delar motionärens uppfattning om att hemlöshet är ett betydande problem i Stockholm idag. Nämnden anser också att frivilligorganisationerna gör en ovärderlig insats, men menar att det är svårt att samordna insatser mellan professionella och frivilligorganisationer. Inspiratörer skulle kunna motivera allmänheten och samhället.

Maria-Gamla stans stadsdelsnämnd anser att motionen fokuserar på symtomet, inte mot de faktiska problem som leder till hemlöshet och att många av de i motionen efterfrågade insatserna redan finns.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd stöder förslaget om att skynda på åtgärdsprogram för hemlösa och förslag om fler träningslägenheter för hemlösa.

Älvsjö stadsdelsnämnd håller med om att ytterligare åtgärder måste vidtas för att förbättra de hemlösas situation. Nämnden anser också att det krävs mer aktivt motivationsarbete och är positiva till förslaget om att öka stödet till frivilligorganisationer. Nämnden delar uppfattningen att det är viktigt med individuella handlingsplaner och att det är angeläget med ett åtgärdsprogram.

Ungdomsparlamentets motion angående hemlöshetspolitiken (motion 2001:90)

Motionen om ungdomsparlamentets motion angående hemlöshetspolitiken har remitterats till stadsledningskontoret, socialtjänstnämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Enskede-Årsta stadsdelsnämnd samt Vantörs stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret delar motionärernas uppfattning att hemlöshet är ett angeläget problem att arbeta med. Stadsledningskontoret anser att frivilligorganisationernas arbete är ett värdefullt komplement till stadens egna verksamheter och håller även med om att det är viktigt med individuell handlingsplan. Stadsledningskontoret anför i ett tilläggsyttrande att strävandena att komma tillrätta med stadens hemlöshet ”kraftigt har skärpts upp under mandatperioden”. Betydande framsteg har gjorts trots att uppgiften hela tiden möts av motverkande krafter av teknisk och byråkratisk karaktär. Den nyligen fastställda budgeten för år 2005 markerar en ytterligare satsning på viktiga uppdrag, vilka syftar till att avhjälpa hemlöshetsproblematiken.

Socialtjänstnämnden delar motionärernas uppfattning om att hemlöshet är ett betydande problem i Stockholm idag. Nämnden anser också att frivilligorganisationerna gör en ovärderlig insats, men menar att det är svårt att samord-

na insatser mellan professionella och frivilligorganisationer. Inspiratörer skulle kunna motivera allmänheten och samhället.

Bromma stadsdelsnämnd anser att motionen innehåller en del tänkvärda förslag till insatser.

Enskede-Årsta stadsdelsnämnd lämnar förvaltningens tjänsteutlåtande utan eget ställningstagande men menar att det arbete som nu påbörjats i staden i fortsättningen bör få allt stöd.

Vantörs stadsdelsnämnd instämmer i att det är oacceptabelt att det finns ett stort antal hemlösa. Stockholms stad har gjort stora ansträngningar för att lösa boendesituationen för dessa men har inte lyckats fullt ut. Ungdomsparlamentets motion påvisar ett stort engagemang och ett ambitiöst och allvarligt försök att komma tillrätta med hemlöshetsproblematiken i Stockholm.

Mina synpunkter

Ungdomsparlamentet behandlade flera viktiga frågor, en av dem var hemlösheten. Motionen visar på ett stort engagemang och analysen om varför vi har hemlöshet i Sverige stämmer i vissa fall med min uppfattning. Jag instämmer i den problemformulering som ungdomsparlamentet för fram. Missbruks- och/eller psykiska problem ligger ofta till grund för hemlösheten. Psykiatrireformen är en delförklaring men det är viktigt att komma ihåg att hemlösheten i Stockholm har varit större än idag och detta före psykiatrireformen. Det psykiatrireformen medfört är att en del av dem som tidigare var inlåsta inte klarar ett vanligt boende, samtidigt som de inte fått ett stödboende som de kan klara av.

Ungdomarna tar också upp den bostadspolitik som fördes vid tiden för ungdomsparlamentet. Ungdomarna anser att privatisering och vinstintresse har gjort det svårare för socialt utslagna att ta sig in på bostadsmarknaden. Efter valet 2002 har bostadspolitiken ändrats men bristen på billiga hyresrätter är stor efter utförsäljningarna och de nya hyresrätterna är ännu inte färdigbyggda. Många hemlösa har skulder, det kan vara tidigare hyresskulder, böter eller obetalda lån. Skulderna medför att den hemlöse, trots avsaknad av missbruk, inte kan få ett eget hyreskontrakt. Antalet lägenheter som förmedlas som försöks- och träningslägenheter är för få. Vilket är en allvarlig bieffekt av den tidigare borgerliga majoritetens utförsäljning. Glädjande är att antalet försöks- och träningslägenheter kraftigt ökat under nuvarande mandatperiod, från 138 år 2001 till beräknade 284 år 2004. Under 2005 ökar vi ambitionen ytterligare.

En annan orsak till hemlösheten, som ungdomarna tar upp i sin motion, är minskade platser för missbrukare på behandlingshem. Det finns platser för

missbrukare på behandlingshem, problemet är snarast att dessa platser är dyra. I första hand används öppen vård som ett sätt att komma tillrätta med missbruket. Ett stort problem, som man inte får bortse från, är att bristen på hyreslägenheter innebär att den hemlösa missbrukare som genomgått behandling och blivit drogfri ofta faller tillbaka i missbruket eftersom han eller hon inte får en bostad. För att åtgärda detta har staden i samarbete med Rainbow startat ett projekt med boende, sysselsättning och fritidsaktiviteter för personer som genomgått behandling mot sitt missbruk. Projektet har varit lyckosamt så här långt. Ett annat problem med missbrukarvården är att många hemlösa har s.k. dubbeldiagnoser. Dvs. många har både psykisk sjukdom och missbruksproblem. Dessa personer hamnar ofta mellan psykvården och missbrukarvården. En satsning har också gjorts på vårdplatser för hemlösa med dubbeldiagnos. För att underlätta vård för denna grupp samt för fysiskt sjuka hemlösa har staden och landstinget gemensamt tillsatt en vårdplaneringsgrupp som är lokaliserad till Hållpunkten, landstingets vårdcentral för hemlösa. I mars 2005 startar staden och landstinget tillsammans åtta vårdplatser för mycket fysiskt sjuka hemlösa.

Ungdomarna föreslår ett flertal åtgärder för att komma till rätta med hemlösheten. En av åtgärderna är en satsning på motivation genom föreläsningar på härbärgen och behandlingshem och föreläsningar av hemlösa riktade till skolor, företag m.m. Redan idag arbetar såväl frivilligorganisationerna som stadens uppsökare med att motivera dem som vistas på härbärgena. De hemlösa själva har organiserat sig i en förening som arbetar aktivt både mot hemlösa och mot myndigheter och media. En viktig del av frivilligorganisationernas verksamhet är att arbeta aktivt för att få in gåvor och bidrag till sin verksamhet. Ungdomarna föreslår även att restauranger och mataffärer borde motiveras att istället för att slänga överbliven mat skänka det till de hemlösa på härbärgena. Redan idag skänks stora mängder mat till härbärgena, ofta mer än vad som går åt och härbärgena och organisationerna tvingas ibland slänga maten.

Mat och en säng för natten är inte det stora problemet för den grupp hemlösa som söker sig till socialtjänsten och frivilligorganisationerna. Det stora problemet är att få en långsiktig lösning och en värdig tillvaro. För att komma till rätta med hemlösheten måste bostadssituationen och insatserna vara anpassade efter den enskildes behov. Insatserna kan inte enbart vara inriktade på boende och behandling utan måste också rikta in sig på behovet av sysselsättning och fritidsaktiviteter.

Socialtjänstförvaltningen träffar regelbundet frivilligorganisationerna. Träffar sker också regelbundet mellan ansvariga politiker och representanter

för frivilligorganisationerna Vid dessa träffar diskuteras bl.a. samordningen mellan socialtjänst och organisationerna.

P.g.a. socialtjänstens organisation träffar en hemlös flera olika handläggare. Det kan vara en socialsekreterare för ekonomiskt bistånd, en annan för boendesituationen och en tredje för missbruket. Detta är naturligtvis inte bra. Ungdomsparlamentet föreslår att alla missbrukande hemlösa ska tilldelas en personlig ombudsman. De hemlösa tvingas redan nu ha kontakt med för många personer. Jag tror inte att ytterligare en person i den hemlöses nätverk skulle förbättra situationen, snarare tvärtom. Däremot kan det behövas en samordning eller en särskild kontaktperson för hemlösa inom varje stadsdelsnämnd. Från och med 2005 skall varje stadsdelsnämnd utse en sådan kontaktperson. Ett närmare samarbete och erfarenhetsutbyte mellan enheten för hemlösa, som handlägger hemlösa som inte tillhör någon stadsdel, och stadsdelsnämnderna kan också behövas för att förbättra samordningen.

Jag instämmer i ungdomsparlamentets förslag att resurserna till psykiatrin måste öka och att det behövs fler gruppboenden. I bokslutet för 2003 avsattes 100 mnkr i stimulansmedel till gruppboenden för psykiskt funktionshindrade, särskilt för hemlösa. Resurserna till socialpsykiatrin ökade 2003 och 2004 men behoven är fortsatt stora. Stockholms läns landsting dras tyvärr med underskott, som skapades av den borgerliga majoriteten. De stora underskotten har tvingat landstinget att prioritera bland många angelägna behov. Inför 2005 har landstinget vänt ekonomin och skapat utrymme för satsningar inom psykiatrin.

I stadens budget för 2005 har ytterligare 20 mnkr avsatts för boenden och dagverksamhet för hemlösa. Dessutom satsas 9 mnkr på uppsökande verksamhet i stadsdelsnämnderna, 10 mnkr på fältförlagd biståndsbedömning, vårdsamordning m.m. Ytterligare resurser läggs på bl.a. socialpsykiatrin och missbrukarvården. Det centrala uppsökande arbetet har organiserats om och fått ett tydligare uppdrag att arbeta med vuxna. Det centrala uppsökande arbetet ska kompletteras med uppsökande arbete i stadsdelsnämnderna.

Våren 2004 gjordes en kartläggning av de hemlösa i Stockholms stad. Vid räkningstillfället fanns 3 370 personer som betecknas som hemlösa utifrån följande definition:

”Personer över 20 som saknar egen eller förhyrd bostad och som inte bor i något stadigvarande inneboendeförhållande och därför är hänvisad till tillfälligt boendealternativ eller är uteliggare. Dessutom personer som vistas på behandlingshem, sjukhus, familjehem eller annan vårdinrättning och inte har någon ordnad bostad.”

Huvuddelen av de 3 370 personerna har någon form av bostad, 73 personer var uteliggare, 295 vistades på härbärge, 31 bodde i husvagn/på camping och 175 hade okänt boende. Vanligast bland dem som har någonstans att bo är inneboende eller släktingar/föräldrar tätt följt av institutionsvård.

Steget från härbärgen och tillvaron som uteliggare till ett eget boende är långt. Under de senaste åren har en del s.k. lågtröskel och trappstegsboenden tillkommit. Även mellan dessa boendeformer och ett eget boende är steget långt. Det finns fortfarande för få boenden som det går att slussa vidare till efter vistelsen på lågtröskelboendet, dvs. ett boende som är självständigt men ändå med ett visst dagligt stöd och där det inte heller ställs absoluta krav på drogfrihet. Fler än nu skulle kunna flytta från lågtröskelboendena om det fanns bra boendealternativ med rätt stöd. På så sätt skulle fler kunna lämna härbärgestillvaron.

För att utöka andelen boenden med boendestöd inrättar socialtjänstnämnden under 2004 Råcksta, med plats för upp till 27 personer, ett steg mellan lågtröskelboenden och träningslägenheter. Detta boende kommer att byggas ut med ännu mer självständiga boendeplatser. Stiftelsen Hotellhem har under 2003 och 2004 utökat antalet rum och lägenheter, bl.a. genom att ta fram jourrum och dubbletter för parboende. Under 2005 fortsätter Stiftelsen Hotellhem utbyggnaden av boendeplatser. Socialtjänstnämnden har ett uppdrag att ta fram två-tre markområden för uppförande av småhus för hemlösa som inte klarar mer kollektiva boendeformer. Dessa småhus kan komma att upplåtas med kontrakt, eftersom målgruppen i första hand inte beräknas vara aktuell för försökslägenhet. Småhusområdena kommer, enligt planerna, att ha en ansvarig social värd som finns till hands och står för enklare boendestöd.

Starten av Råcksta och uppdragen att bygga småhus för hemlösa är en ny viktig del i hemlöshetspolitiken. Stegen mellan uteliggartillvaron och det egna boendekontraktet måste vara många och steget mellan de olika boendevarianterna måste vara korta. Det krävs en mångfald av olika boendeformer så att det finns en boendeform som passar den enskildes behov. En viktig del i hemlöshetsarbetet är också att förhindra vräkningar bl.a. genom att socialtjänsten på ett tidigt stadium går in och stödjer dem som riskerar vräkning, här har även bostadsbolagen ett ansvar.

Stadsledningskontoret skriver i sitt tilläggsyttrande att kontoret kan notera att strävandena att komma tillrätta med stadens hemlöshet ”kraftigt har skärpts upp under mandatperioden”. Det finns också tecken som pekar på en minskning av antalet hemlösa. Det ökade utbudet av försöks- och träningslägenheter är en av de viktigaste förklaringarna till detta. Ökade satsningar på vårdplatser för personer med dubbeldiagnos en annan, liksom det ökade utbudet av jour-

boenden. Under 2005 kommer arbetet med att ta fram olika typer av boenden att fortsätta inom såväl socialtjänstnämnden som stadsdelsnämnderna.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Kristina Axén Olin* och *Mikael Söderlund* (båda m) och *Jan Björklund* (fp) enligt följande.

Vi föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta att

1. motion 2001:83 av Christopher Ödmann (mp) samt motion 2001:90 av Annika Billström m.fl. (s) anses besvarade med vad som anförs nedan
2. kommunfullmäktiges beslut överlämnas till ungdomsparlamentet.

Ungdomsparlamentets motion om hemlösheten i Stockholm belyser en av stadens mest angelägna och prioriterade uppgifter, nämligen att minska hemlösheten. Motionen för också fram en rad mycket konstruktiva förslag till hur arbetet kan bedrivas. Vi delar ungdomsparlamentets uppfattning att det behövs en bättre missbruksvård och psykiatri, stöd till frivilligorganisationer, ökat arbete med motivation, bättre kunskaper om hemlöshet genom kartläggning och så vidare.

Målsättningen skall vara att alla som vill skall kunna garanteras en säng för natten. Det var bakgrunden till att tak-över-huvudet-garantin infördes under den förra mandatperioden. Stockholms hemlösa har sedan dess upprepade gånger uttalat sin uppskattning över garantin, som ger rätt till en plats på natthärbärge utan särskild biståndsprövning.

Den nya majoritetens första reella åtgärd för stadens hemlösa efter valet 2002 innebar att tak-över-huvudet-garantin ifrågasattes. Krav på biståndsbedömning för att få tak över huvudet riskerar leda till att hemlösa i ökad utsträckning undviker att söka upp härbärgesplats. Majoriteten fokuserar kommunala insatser snarare än att ge frivilligorganisationerna utrymme och resurser. Tak-över-huvudet-garantin ska bibehållas och utvecklas.

Alla människors rätt att ta del av välfärden är den bärande tanken bakom tak-över-huvudet-garantin. Garantin är dock ingen långsiktig lösning för stadens hemlösa. Det är viktigt att utbyggnad av boende med olika nivåer och typer av stöd fortsätter. Bostäder för psykiskt sjuka och en fungerande missbruksvård är en förutsättning för att många av de hemlösa skall ha en chans att komma ur sin svåra situation.

Även de som inte klarar de strikta kraven på drogfrihet måste erbjudas tak över huvudet. Därför krävs det fler lågtröskelboenden. Detta skall ses som ett första steg i en ”boendekarriär”, och ge hemlösa möjlighet att anpassa sig till ett ordinärt boende stegvis.

Bostadsfrågan är självfallet av central betydelse för de hemlösa. Tillgången på tränings- och försökslägenheter är en viktig fråga när det gäller att stötta hemlösa på vägen till ett normalt boende. För att säkerställa att fler försöks- och träningslägenhe-

ter byggs skall planerna på dessa finnas med tidigt i planprocessen i samband med nyproduktion av bostäder.

Men även den samlade tillgången på bostäder är av betydelse för hemlösheten i Stockholm. Endast rejält ökad nyproduktion kan lätta på trycket. Därför är den nuvarande majoritetens oförmåga till att få fart på nyproduktionen av bostäder mycket oroande.

Hemlösa har ofta svåra missbruks- och/eller psykiska problem och är i behov av andra individuellt utformade insatser. Då är ofta t.ex. skyddat boende med tillgång till kvalificerade vård- och behandlingsresurser en viktig insats.

En viktig åtgärd för en bättre vård för missbrukare och psykiskt sjuka handlar om att öka samverkan mellan staden och landstinget. I dag faller många mellan stolarna, och hamnar gång på gång vid sidan av vården. Det behövs en mer sammanhållen vårdkedja, där den enskilde individen sätts i centrum och insatserna hela tiden följs upp.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta följande

> Motion (2001:83) av Christopher Ödmann (mp) samt motion (2001:90) av Annika Billström m.fl. (s) anses besvarade med vad som anförs i detta utlåtande.

Stockholm den 12 januari 2005

På kommunstyrelsens vägnar:
A N N I K A B I L L S T R Ö M

Margareta Olofsson

Anette Otteborn

Reservation anfördes av *Sten Nordin, Mikael Söderlund* och *Kristina Alvendal* (alla m), *Lotta Edholm* och *Ann-Katrin Åslund* (båda fp) och *Ewa Samuelsson* (kd) med hänvisning till reservationen av (m) och (fp) i borgarrådsberedningen.

ÄRENDET

I motion 2001:83 föreslår Christopher Ödmann (mp) efter bearbetning av ungdomsparlamentets förslag följande:

- Individuella behandlingsplaner tas fram för varje person som är hemlös.
- Öka stödet till frivilligorganisationer.
- Staden anställer fler personliga handledare.
- Staden anställer f.d hemlösa som inspiratörer för de hemlösa.
- Staden skyndar på åtgärdsprogrammet för hemlösa.
- Fler träningslägenheter m.m. för hemlösa tas fram.
- Nytt program för hemlösa ska tas fram.

I motion 2001:90 av Annika Billström m.fl. (s) har motionärerna valt att lämna en motion till kommunfullmäktige som är likalydande med ungdomsparlamentets motion om hemlöshetspolitiken. Motionärerna ansluter sig till flertalet förslag. I ungdomsparlamentets motion hänvisas till att hemlösheten är ett stort problem, som har flera orsaker som bl.a. psykiatrireformen, bristen på bostäder samt arbetsmarknadens hårdare kunskapskrav. Även bristen på platser för missbrukare på behandlingshem har försämrat de hemlösas situation.

I motionen föreslås:

- Att f.d. hemlösa och missbrukare föreläser på ställen där hemlösa vistas, för att kunna visa vägen ut ur situationen baserad på egna erfarenheter.
- Att f.d. hemlösa och missbrukare föreläser på skolor och företag.
- Att använda media som ett sätt att få allmänheten att förstå de hemlösas situation.
- Att genom media anordna kampanjer för hemlösa så ett ökat bidrag kan ges till hemlösa.
- Att motivera restauranger och affärer att skänka mat till härbärgen.
- Att hemlösa ska tilldelas personlig ombudsman.
- Att resurserna till psykiatrin ska ökas så mera gruppboenden kan skapas.
- Att en bättre kartläggning över de hemlösa i Stockholm ska genomföras.

Motionerna återfinns i bilaga 2 och 3.

REMISSER

Christopher Ödmanns motion har remitterats till stadsledningskontoret, socialtjänstnämnden, Spånga-Tensta stadsdelsnämnd, Maria-Gamla stans stadsdelsnämnd samt Älvsjö stadsdelsnämnd.

Annika Billströms motion har remitterats till stadsledningskontoret, socialtjänstnämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Enskede-Årsta stadsdelsnämnd samt Vantörs stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret samt socialtjänstnämnden har valt att sambehandla motionerna och avge ett yttrande.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 12 mars 2002 är i huvudsak av följande lydelse.

Motionärerna tar upp ett stort antal frågor, som berör hemlöshetsproblematiken och ger underlag för ytterligare diskussion om hemlöshetens orsaksfaktorer och vidare åtgärder. De åtgärder, som redan vidtas från stadens sida ligger väl i linje med motionärernas förslag. Stadsledningskontoret kan således för sin del inte inse att ett nytt programdokument skulle vara ägnat att föra frågan framåt. Stadsledningskontoret anser således att motionerna torde kunna besvaras med vad som anförs i tjänsteutlåtandet. Stadsledningskontoret får samtidigt föreslå att motionen jämte svaren överlämnas till berörda nämnder och frivilligorganisationerna för beaktande i det fortsatta arbetet med hemlösheten.

Stadsledningskontoret delar motionärernas uppfattning att hemlöshet är ett angeläget problem att arbeta med. Kontoret kan konstatera att kommunfullmäktige satt frågan högt på stadens agenda.

Under åren 1999-2002 tillkommer c:a 250 platser netto för bostadslösa. Detta innebär en kraftig forcering av tidigare utbyggnadstakt. I budgetarna för dessa år har avsatts 200 mnkr. för utbyggnad för att förverkliga Tak-över-huvudet-garantin.

Socialtjänstnämnden planerar ytterligare insatser för att reducera hemlösheten. Under 2002 kommer två nya boenden för hemlösa att startas**,** Stureby och Basboendet. Samordningen mellan landstinget, staden och frivilligorganisationerna skall bli bättre. Utbildningsinsatser skall göras för personal som arbetar med hemlösa. Att sätta igång ett nytt programarbete skulle sannolikt inte kunna tillföra särskilt många nya okända aspekter på hemlöshetsproblematiken. Ett aktivt genomförandearbete kan på bästa sätt gagna de hemlösa. Stadsledningskontoret förutsätter att berörda nämnder och förvaltningar arbetar mot uppställt mål - att rejält minska hemlösheten i staden.

Bostadsfrågan är självfallet av central betydelse för de hemlösa. Tillgången på tränings- och försökslägenheter är en väsentlig fråga när det gäller att stödja hemlösa till ett normalt boende. Bostadsmarknaden är, liksom för alla bostadsbehövande, pro-

blematisk. Endast rejält ökad nyproduktion kan lätta på trycket. Hemlösa har ofta svåra missbruks- och/eller psykiska problem och är i behov av andra individuellt utformade insatser. Då är ofta t.ex. skyddat boende med tillgång till kvalificerade vård- och behandlingsresurser en viktig insats. En fortsatt utbyggnad av motivations- och planeringsboende kommer att ske under 2002.

Vissa grupper av hemlösa har ett stort vårdbehov såväl somatiskt och psykiatriskt som socialt. Förvaltningen strävar efter att ha ett samarbete med landstinget som är huvudman för psykiatrin för att psykiskt sjuka hemlösa ska få den hjälp och stöd de behöver.

Hemlöshetens orsaker varierar från person till person. är komplexa och har många samverkande orsaker. Individuella handlingsplaner är därför motiverade**.**

Metoder för samordnande insatser bör utvecklas. Så sker redan idag genom sk. ”nätverksmöten” syftande till att finna den bästa formen av hjälp. för att bli bättre på att hitta den form av stöd och hjälp som den enskilda hemlösa personen behöver.

F.d. hemlösa kan engageras i ett konstruktivt motivationsarbete. Så sker genom frivilligorganisationer som Situation Stockholm, Stadsmissionen, Convictus och Ny Gemenskap som arbetar för att ha med hemlösa och f.d hemlösa direkt i sina verksamheter.

Stöd till frivilligorganisationer

Frivilligorganisationernas arbete är ett värdefullt komplement till stadens egna verksamheter och stadens stöd bl.a. genom ekonomiska bidrag har förstärkts och socialtjänstnämnden prioriterar att stödja frivilligorganisationernas insatser för hemlösa i enlighet med vad som anges i stadens budget. Staden bedriver en kontinuerlig dialog med frivilligorganisationerna och deras synpunkter tillmäts stor vikt.

Kartläggning av hemlösa i Stockholm

FOU-enheten under socialtjänstnämnden har kontinuerligt gjort kartläggningar av vårdsystemets kontakter med hemlösa varje år sedan 1996. Kartläggningen undersöker långsiktiga förändringstendenser i antalet kontakter och klientgruppens sammansättning. Ett stort antal undersökningar har redovisats. Kunskapsmassan bör nu rimligen var så stor att ytterligare undersökningar och kartläggningar numera endast kan ge marginellt kunskapstillskott.

Stadsledningskontorets tilläggstjänsteutlåtande daterat den 19 november 2004 är i huvudsak av följande lydelse.

Stockholms stad har det yttersta ansvaret för att alla som vistas i staden får det stöd och den hjälp som de behöver. För hemlösa har socialtjänstnämnden och SDN ansvaret med stöd av frivilligorganisationer mfl.

Socialtjänstnämnden

Socialtjänstnämnden samordnar och har en pådrivande roll i att råda bot på hemlösheten i staden t.ex.

? Logi för natten
? Egna verksamheter för hemlösa
? Frivilligorganisationer och privata entreprenörer
? Utbyggnad av boenden
? Regelbundna möten med härbärgen och dagverksamheter
? Samverkan landstinget och andra myndigheter tex. Hållpunkten
? Utbildningar och temadagar för personal på boenden, härbärgen och dagverksamheter
? Uppdrag att utveckla den s.k. tak-över-huvudetgarantin med en mer flexibel och fältförlagd biståndsbedömning i syfte att förhindra att härbärgesboende permanentas
? Uppdrag att utreda förutsättningarna för en vräkningsakut
? Uppdrag ta fram boende med enklare boendestöd för hemlösa
? Uppdrag pröva möjligheten för de hemlösa att själva delta i byggandet av bostäder genom självbyggeriprojekt
? Uppdrag utöka lågtröskelverksamheter och öppna dagverksamheter, gärna i samverkan med andra nämnder
? Uppdrag tillsammans med Stockholms Stads Bostadsförmedling AB öka antalet försöks- och träningslägenheter
? Uppdrag anordna utbildning för såväl stadens medarbetare som personal inom de frivilligorganisationer som får bidrag för verksamhet riktad till hemlösa
? Uppdrag pröva dagverksamhet i egen regi

Nämnden tillförs 10,0 mnkr för 2005 till arbetet med hemlösa, flexibel fältförlagd biståndsbedömning och finansiering av vårdplatser. I central medelsreserv avsätts ytterligare 20,0 mnkr för boende och dagverksamhet för hemlösa, som inte omfattas av avsättningen i bokslut.

SDN

SDN är ansvariga för insatser för hemlösa i sitt stadsdelsområde. Enheten för hemlösa är en verksamhet under socialtjänstnämnden som vänder sig till hemlösa personer i Stockholms stad som inte har haft kontakt med socialtjänsten i någon SDN under de senaste två åren.

SDN har i uppdrag att:

? Metodutveckla det uppsökande arbetet med inriktning på långsiktiga insatser
? Pröva att nå hemlösa genom öppna verksamheter, i samarbete över nämnd- och verksamhetsgränser samt genom samarbete med andra aktörer
? Utveckla kontakterna med frivilligorganisationerna och ta till vara deras kompetens
? Söka medel för metodutvecklingsprojekt inom ramen för kompetensfonden
? pröva möjligheten för öppen dagverksamhet för hemlösa
? planera och bygga ut alternativa boendeformer för olika grupper av hemlösa, t.ex. gruppbostäder, serviceboende, olika stödboende- och mellanboendeformer i samverkan med övriga nämnder
? utse en kontaktperson i hemlöshetsfrågor
? utveckla det fältförlagda arbetet

SDN Vantör har tagit initiativ till dagverksamhet i samverkan med Convictus och kyrkan i Högdalen.

Akut och korttidsboenden för hemlösa

Stadens totala boendekapacitet för hemlösa kan beräknas till c:a 1.800 platser i olika boendeformer. Härutöver tillkommer försöks- och träningslägenheter. Boendestödet varierar.

Stadens boenden för hemlösa

Socialtjänstförvaltningen driver fem stadsövergripande boenden för hemlösa. Det finns också ett särskilt äldreboende för hemlösa över 65 år.

Härbärge: Hvilan med 18 platser
Lågtröskelboenden:
Drevikshemmet med 20 platser
Gamlebo med 29 platser
Norrtulls planeringshem med 18 platser
Triaden med 19 platser
Västan med 9 platser
Kostnad 2004 51 mnkr.

Utöver detta driver socialtjänstnämnden genom HVB vuxna åtta stödboenden (Ankaret, Eken, Bandhagshemmet, Lönnen, Linden, Riddaren, Stegsholm och Ansgariegatan) och tre omvårdnadsboenden (HVB) (Ljungbacken, Hamnvikshemmet och Edshemmet) med sammanlagt 382 platser.
Kostnad 2004 93 mnkr.

Samverkan med frivilligorganisationer

Frivilligorganisationerna är ett viktigt komplement till stadens egna verksamheter inom många områden. Staden ger därför bidrag till olika frivilligorganisationer som arbetar med hemlösa på härbärgen, dagverksamheter och uppsökande verksamhet.

Stadsmissionen
Dagöppna verksamheter: Stadsmissionsgården och Klaragården
Härbärgen: Boställets akutboende med 22 platser och akutboende för kvinnor med 10 platser och korttidsboende med 38 platser
Basen: samverkansprojekt med 9 platser

Frälsningsarmén
Dagöppen verksamhet: Sociala Center för hemlösa män
Härbärge: Midsommarslingan med 24 platser
Korttidsboende:Midsommarslingan med 8 platser

Convictus
Dagöppen verksamhet: Bryggan

Ny gemenskap
Dagöppen verksamhet: Kammakargatan
Korttidsboende med 6 platser

LP-Stockholm
Dagöppen verksamhet: Bråvallagatan

Situation Stockholm (Hjälp till självhjälp)
Dagöppen verksamhet: Döbelnsgatan

Karisma Care
Härbärgen:
Maria Prästgårdsgata med 28 platser
Stora Båtvarvs gränd med 10 platser

Totalt bidrag från staden 2004 27,7 mnkr.

Privata entreprenörer

Socialtjänstförvaltningen har också avtal med två privata entreprenörer som driver härbärgena Planeringshemmen AB och Skarpnäck Care AB med C.a 80 platser.

Bidrag från staden 2004 18 mnkr.

Stiftelsen Hotellhem

Ett av Stiftelsen Hotellhems uppdrag är att i samarbete med socialtjänsten tillhandahålla genomgångsbostäder för personer som av sociala eller ekonomiska skäl är i behov av tillfällig bostad dels erbjuda en mer varaktig bostad med boendestöd (omvårdnadsboende) för personer med sociala problem. Ca: 1000 lägenheter är genomgångsbostäder och 233 platser är omvårdnadsboenden.

Bidrag från staden 2004 17 mnkr.

Nya boenden

Förvaltningen ansvarar också för att utreda och starta nya boenden för hemlösa i nära samarbete med Stiftelsen Hotellhem och inriktningen är framför allt att utveckla olika former av mer stadigvarande boenden som alternativ till härbärgesboende.

Utbyggnad av boenden för hemlösa från år 2002- i regi socialtjänstförvaltningen:

Egen regi

- Gamlebo med 29 platser december 2002.
- Triaden med 19 platser januari 2003.
- Monumentet med 3 nya platser hösten 2003.
- Stiftelsen Hotellhem
  233 omvårdnadsboendeplatser inom stiftelsen har startat sedan 2002. Det är frågan om en omstrukturering och kvalitetshöjning av befintliga platser.
  Därutöver har ett antal platser utökats inom hotellhem: 26 rum inom Magnus Ladulås, 4 rum på Pelikanen, 1 lgh på Monumentet, 9 rum på Västertorp samt 9 rum på Farsta.
- Projekt Krukis/Örnsberg innebar en omstruktering 2003 för att utnyttja de 27 platserna bättre. Tidigare utnyttjades endast 14 av platserna.
- Hvilan har fått en kvalitetshöjande förändring för de boende.
- Antalet tränings- och försökslägenheter har ökat med 80 till 236 från år 2002 till år 2003 och beräknas till 282 för år 2004. Flertalet lgh. tilldelas SDN.

Organisationer

? Ny Gemenskap, 6 platser korttidsboende mars 2003.
? Befintliga härbärgen, totalt 14 fler platser under perioden 2002-2004 (Bostället, Akutboendet för kvinnor, Karisma, Frälsningsarmén)

Samarbete staden/organisationer

? Basen med 9 platser öppnades i november 2002.
? Rainbow med 12 platser från november 2004. Ambitionen är att kunna ha 15 platser på Magnus Ladulåsgatan och därtill ett par träningslägenheter.

Nya boenden 2004

? Råcksta max 27 platser, halfway-boende, dvs. nivå mellan lågtröskel och träningslägenhet i egen regi med start december 2004.
  Stadens kostnad 5 mnkr.

Nya boenden 2005-2006

? Ersta med 8 hospice- resp. rehabplatser för mycket fysiskt sjuka hemlösa mars 2005.
  Stadens kostnad 5 mnkr.
? Skeve Hus med permanent boende med enklare boendestöd (småhus/parhus) max 16 platser i egen regi.
? Servicehus med utnyttjande av tomma lägenheter/rum som kan hyras ut till hemlösa. Här kan finnas en betydande kapacitet.
? Stiftelsen Hotellhem med fortsatt utbyggnad av boenden. Bla. Stadshagen med boenden i kollektiv form eller hel trappuppgång.

Härutöver tillkommer SDN:s satsningar.

Kraftigt utökad aktivitet under mandatperioden.

Stadsledningskontoret kan således notera att strävandena att komma tillrätta med stadens hemlöshet har kraftigt skärpts upp under mandatperioden. Betydande framsteg har gjorts trots att uppgiften hela tiden möts av motverkande krafter av teknisk och byråkratisk karaktär. Den nyligen fastställda budgeten för år 2005 markerar en ytterligare satsning på viktiga uppdrag, vilka syftar till att avhjälpa hemlöshetsproblematiken. Stadsledningskontoret förutsätter att centrala resurser kan ställas tillförfogande för stödjande och pådrivande uppgifter.

Stadsledningskontoret förutsätter också att noggrann uppföljning sker av uppställda målsättningar.

Socialtjänstnämnden beslöt den 21 mars 2002 att överlämna och åberopa socialtjänstförvaltningens tjänsteutlåtande som yttrande över de båda motionerna.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordföranden *Catharina Tarras-Wahlberg m.fl.* (s), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av ersättaren *Lena-Maj H Anding* (mp), bilaga 1.

Socialtjänstförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 20 februari 2002 är i huvudsak av följande lydelse.

Förvaltningen delar ungdomsparlamentets och motionärernas uppfattning om att hemlöshet är ett betydande problem i Stockholm idag och att de hemlösa är en svårt utsatt grupp. Nedan kommenterar förvaltningen de olika förslagen i motionerna.

Individuella handlingsplane..
Förvaltningen instämmer med motionären att hemlöshetens orsaker är komplexa och har många samverkande orsaker. Eftersom det finns många olika sorters problematik inom gruppen är individuella behandlingsplaner angelägna i arbetet med hemlösa personer. När en hemlös person tar kontakt med Enheten för hemlösa eller stadsdelsförvaltningarna utreder man personens situation. Sedan upprättas tillsammans med den hemlösa en individuell handlingsplan för hur personen ska kunna få hjälp och stöd med att förbättra eller förändra sin situation.

Personliga ombudsmän/handledare
Ett problem som uppmärksammats när det gäller kontakter med hemlösa är att det ibland kan finnas väldigt många olika personer både professionella och frivilligarbetare som har kontakt med samma hemlösa person. Dessa är ibland inte medvetna om varandras existens, och/eller har svårt att samordna sina insatser av stöd och hjälp. Förvaltningen anser att istället för att ytterligare tillföra en person i ”hjälpkedjan” så kan metoder för samordnande insatser utvecklas. På stadens uppsökarenhet har man börjat arbeta med ”nätverksmöten” för att bli bättre på att hitta den form av stöd och hjälp som den enskilda hemlösa personen behöver. Ibland är detta en socialsekreterare på en stadsdelsförvaltning, och ibland kan det vara en frivilligarbetare på exempelvis ett härbärge.

F.d hemlösa som föreläsare och motivatörer

Förvaltningen instämmer med motionärerna att f.d hemlösa kan fungera som inspiratörer för hemlösa och att deras egen beskrivning av sin situation skulle kunna motivera allmänheten och samhället. Inom de verksamheter som finns för hemlösa i staden finns det en stor medvetenhet om att det behövs mycket kraft till motivationsarbete och att f.d hemlösa /missbrukare kan vara en stor inspirationskälla. Frivilligorganisationer som Situation Stockholm, Stadsmissionen, Convictus och Ny Gemenskap arbetar för att ha med hemlösa och f.d hemlösa direkt i sina verksamheter.

Stöd till frivilligorganisationer

Frivilligorganisationernas arbete är ett ovärderligt komplement till socialtjänstens egna verksamheter och det är angeläget för staden att ge ekonomiskt stöd till dessa verksamheter. Utifrån kommunfullmäktiges inriktningsmål har socialtjänstnämnden prioriterat att stödja frivilligorganisationernas insatser för hemlösa. Stödet till frivilligorganisationernas arbete med hemlösa har ökat under 1990 talet och är 2002 ca 25 mkr. Genom olika grupper som träffas tillsammans med stadens samordnare för hemlöshetsfrågan finns det en pågående dialog mellan staden och frivilligorganisationerna. Frivilligorganisationernas synpunkter spelar ofta en stor roll i de beslut som tas för att förbättra de hemlösas situation.

Åtgärdsprogram och nytt program

I förvaltningens verksamhetsplan för 2002 finns beskrivet de åtgärder som förvaltningen planerar när det gäller hemlöshetsarbetet. Under 2002 kommer två nya boenden för hemlösa att startas, Stureby och Basboendet. Vidare ska samordningen mellan landstinget, staden och frivilligorganisationer prioriteras samt utbildning och kompetensutveckling för personal som arbetar med hemlösa. Förvaltningen anser att detta är en rimlig takt att genomföra de olika åtgärder som finns planerade för att förbättra situationen för de hemlösa. Förvaltningen anser inte heller att ett nytt program för hemlösa bör tas fram utan att det istället är angeläget att genomföra de planer och det arbete som påbörjats.

Fler träningslägenheter m.m för hemlösa

Sedan 2001 arbetar en genomförandegrupp vid socialtjänstförvaltningen med utbyggnad av bostäder med särskild service för funktionshindrade. Fram till år 2006 planeras c:a 400 nya bostäder. Detta arbete fortsätter liksom inventering och planering av särskilt boende för andra grupper såsom psykiskt funktionshindrade och missbrukare. Många hemlösa med komplex problematik i form av svåra missbruks- och/eller psykiska problem är i behov av andra individuellt utformade insatser. De behöver liksom alla andra en fast tillvaro, t.ex. i form av ett skyddat boende med tillgång till kvalificerade vård- och behandlingsresurser. För många personer är stödet en förutsättning för att boendet ska fungera. En fortsatt utbyggnad av motivations- och planeringsboende kommer att ske under 2002.

Media och hemlösa
Förvaltningen delar motionärernas uppfattning att dokumentärer i media kan vara ett bra sätt att visa på komplexiteten i många hemlösas liv. I kortare inslag och artiklar kan bilden ibland förenklas. Frivilligorganisationer som Stadsmissionen och Frälsningsarmén använder media på ett mycket förtjänstfullt sätt i många av sina kampanjer för att finansiera och skaffa sponsorer till sina verksamheter.

Restauranger och affärer
Motionärerna föreslår att restauranger och affärer skall skänka mat till härbärgen. Flertalet av frivilligorganisationerna har både tillfälliga och mer permanenta samarbeten med restauranger och affärer som donerar bl.a mat till verksamheterna för hemlösa.

Resurser till psykiatrin och gruppboenden.
Att kunna erbjuda gruppboenden eller boenden med boendestöd för de hemlösa som p.g.a psykisk störning inte klarar av eget boende är en angelägen fråga för staden. För många personer är stödet en förutsättning för att boendet ska fungera. Det är viktigt att tillhandahålla professionella insatser som t.ex. boendestöd, öppna vård- och behandlingsinsatser eftersom de både efterfrågas och är nödvändiga. Vissa grupper av hemlösa har ett stort vårdbehov både somatiskt, psykiatriskt och socialt. Förvaltningen strävar efter att ha ett samarbete med landstinget som är huvudman för psykiatrin för att psykiskt sjuka hemlösa ska få den hjälp och stöd de behöver.

Kartläggning av hemlösa i Stockholm.
FOU-enheten har kontinuerligt gjort kartläggningar av vårdsystemets kontakter med hemlösa varje år sedan 1996. Kartläggningen undersöker långsiktiga förändringstendenser i antalet kontakter och klientgruppens sammansättning. Flera andra utvärderingar och kartläggningar av hemlösa och deras situation och behov har gjorts, bl.a ”Hemlösa kvinnor i Stockholm”, ”Utan hem långt hemifrån”, En klinisk pilotstudie av 35 hemlösa i Stockholm”, och ”Kvinnoprojektet - Uppsökande verksamhet för hemlösa kvinnor.” Förvaltningen delar dock motionärernas uppfattning att flera och mer djupgående studier kan göras för att få kunskap om vilken omfattning och karaktär insatser för hemlösa bör ha för att stödet ska leda till varaktiga förbättringar i hemlösas livssituation.

Sammanfattningsvis är det förvaltningens uppfattning att alla de punkter som motionärerna belyser är angelägna och att det är viktigt att formerna för arbetet med hemlösa ständigt diskuteras eftersom det inte finns några enkla lösningar. Det är också förvaltningens bedömning att det pågår och planeras en rad insatser och åtgärder som ligger väl i linje med motionärernas förslag.

Stadsdelsnämndernas yttrande över motion 2001:83, förbättringar för hemlösa

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslöt den 26 mars 2002 att åberopa och överlämna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av ledamoten *Rebwar Hassan* (mp), bilaga 1.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 13 mars 2002 är i huvudsak av följande lydelse.

I motionen påpekas att hemlöshet är ett stort problem i Stockholm och att hemlösa kan sägas vara samhällets mest utsatta människor. Det är orimligt lång kötid för att få bostad genom bostadsförmedlingen och det ställs höga krav för att man ska bli godkänd av hyresvärdar. Därför har människor med missbruksproblem eller andra sociala eller psykiska problem så gott som obefintlig möjlighet att få bostad på den ordinarie bostadsmarknaden. Motionen innehåller i huvudsak förslag som berör dessa grupper. Dock vill vi påpeka att bristen på bostäder lett till att många andra grupper också har svårt att lösa sin bostadssituation och att detta leder till höga kostnader för stadsdelsnämnderna då människor under lång tid tvingas bo på hotell eller liknande.

Hemlösa med missbruksproblem eller andra sociala eller psykiska problem är ingen enhetlig grupp och därför är det nödvändigt att i varje enskilt fall utreda vilka behov varje person har och utifrån detta göra en individuell behandlingsplan. I motionen finns ett yrkande om att beslut fattas om att individuella behandlingsplaner skall upprättas. I socialtjänstens arbete ingår just detta och vi vill påpeka att även i det förslag till riktlinjer för missbrukarvåden i Stockolm som ligger för beslut i socialtjänstnämnden fastslås att det i varje enskilt ärende skall upprättas en behandlingsplan tillsammans med klienten och att den fortlöpande skall följas upp och revideras. I socialtjänstens arbete med missbrukare ingår att arbeta intensivt med att motivera till förändring och det gäller även de hemlösa. Förutom de insatser som görs inom stadsdelarnas enheter för missbrukarvård och inom enheten för hemlösa, arbetar även socialtjänstförvaltningens uppsökarenhet särskilt riktad mot hemlösa i city för att motivera till och hjälpa till med att etablera kontakt med socialtjänstens verksamheter. Även ett stort antal frivilliga organisationer arbetar uppsökande mot målgruppen. Att staden skulle anställa personliga handledare för de hemlösa skulle knappast förbättra deras situation och inte heller ”inspiratörer” som föreläser på härbärgen och liknande. Det som behövs är konkreta åtgärder för att skapa permanenta boendealternativ med olika intensitet i stödinsatser. I Stockholm finns som bekant sedan en tid tillbaka en tak över huvudet-garanti och det finns relativt god tillgång på härbärgesplatser. Tyvärr leder tak över huvudet garantin i en del fall till en rundgång mellan olika härbärgen som kan motverka mer långsiktiga lösningar. Inte alla människor kan förväntas leva ett helt

drogfritt liv men de behöver ändå ett stadigvarande boende kanske med livsvarigt stöd. Punkt 5 i motionen om att staden ska skynda på åtgärdsprogram för hemlösa kan vi stödja. För människor som genomgått rehabilitering är målet alltid en egen lägenhet men det är inte lätt att uppfylla eftersom tillgången på bostäder är dåligt. Punkt 6 i motionens förslag om fler träningslägenheter är bra. Det finns även ett stort behov ökad tilldelning till stadsdelsnämnderna av försökslägenheter eftersom kötiden för att få försökslägenhet är lång. Stadsdelsförvaltningen Spånga-Tensta har goda erfarenheter av att arbeta med intensiva stödinsatser på hemmaplan i kombination med boende i egna tränings- och försökslägenheter. Det kan dock finnas behov av att tillskapa andra boendeformer lokalt, tex. mindre gruppboenden för människor med missbruks- och psykiska problem. Vad gäller punkt 7 i motionen om att ett nytt program för hemlösa skall tas fram utgår vi från att ett sådant arbete redan planeras utifrån hemlöshetskommitténs slutbetänkande. I motionen framgår ej heller vad man anser att ett nytt program skulle innehålla förutom de punkter som redan nämnts.

Maria-Gamla stans stadsdelsnämnd beslutade den 21 mars 2002 att överlämna och åberopa stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av ledamöterna *Eva-Britt Henmark* (s), *Gunilla Hansson* (s), tjänstgörande ersättaren *Lars Wettergren* (s), ledamöterna *Ewa Törngren* (v), *Åsa Hagelstedt* (v) och *Gerard Rikken* (mp), bilaga 1.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten *Gerard Rikken* (mp), bilaga 1.

Maria-Gamla stans stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 4 mars 2002 är i huvudsak av följande lydelse.

Förvaltningen konstaterar att i föreliggande motion har fokus riktats mot symptomet, inte mot de faktiska problem som leder till hemlöshet. Många av de i motionen efterfrågade insatserna finns redan.

Hemlös eller bostadslös
Den definition på hemlös respektive bostadslös som är fastlagd av socialtjänstförvaltningen är:

Hemlös = saknar eget hem men har boende ex. inackorderingshem, andra handsboende, bor hos vänner, inneboende, vandrarhem

Bostadslös = har inget boende alls ex. uteliggare, härbärgesboende

Det är vanligt att man tror att alla hemlösa är uteliggare. Många av dem som är kända av Maria – Gamla stans stadsdelsförvaltning har ett boende, exempelvis inackorderingshem, andrahandsboende osv. De har däremot ingen egen bostad med förstahandskontrakt, inget eget hem - de är hemlösa. Många missbrukare och psykiskt funk-

tionshindrade har haft svårt att behålla sin bostad av olika skäl. Det har lett till att de blivit hemlösa men som regel inte bostadslösa.

Socialtjänstens ansvar

Socialtjänstens ansvar för enskilda bygger på Socialtjänstlagen (SoL). Lagen stadgar att det är frivilligt för vuxna att söka hjälp inom socialtjänsten. Det innebär att exempelvis en stadsdelsförvaltning ej kan tvinga sig på någon utom i de fall när det handlar om Lag om vård av missbrukare (LVM). En utredning om eventuell tvångsvård kan påbörjas efter en anmälan om att en missbrukare p.g.a. ett fortgående missbruk av alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel är i behov av vård för att komma ifrån sitt missbruk. I de flesta fall när en anmälan kommer in försöker förvaltningen motivera den anmälde till frivillig vård eftersom det oftast ger bättre resultat än en tvångsinsats.

Tvångsvård kan bli aktuell om vårdbehovet inte kan tillgodoses enligt socialtjänstlagen eller på något annat sätt, och han till följd av missbruket

- ✍ utsätter sin fysiska eller psykiska hälsa för allvarlig fara,
- ✍ löper en uppenbar risk att förstöra sitt liv eller
- ✍ kan befaras komma att allvarligt skada sig själv eller någon närstående.

Länsrätten fattar beslutet om tvångsvård.

Individuella behandlingsplaner

I det sociala arbetet ingår att ge stöd till individer i att själva ta ansvar för sina liv och sin situation. Rent formellt upprättar socialsekreterare efter utredning och motivationsarbete handlingsplaner och man gör överenskommelser med individen om vad som ska uppnås inom en viss given tid. Förutsättningarna för att nå framgång är att den enskilde individen själv är motiverad och vill ta ansvar för sin del av överenskommelsen.

Stödet till frivilligorganisationerna

Det framgår inte av motionen hur motionären tänker sig det bättre sätt som staden ska ge stöd till frivilligorganisationerna.

Förutom det stöd som frivilligorganisationerna får genom de bidrag som lämnas av stadens Socialtjänstförvaltning, ingår även flera av frivilligorganisationerna i den - genom ramavtal - upphandlade verksamheten missbrukarvård. För varje individ som förvaltningen placerar, får frivilligorganisationen betalt utifrån överenskommelsen i ramavtalet.

Aktuell forskning visar att frivilligorganisationerna från att ha haft en klar roll som komplement till den offentliga sektorn, allt mer fungerar som ett alternativ och ersättning till offentlig service.[1] Själva har de en klart uttalad policy att se på sin verksamhet som komplement.

---

[1] Staffan Johansson: ”Självständiga rörelser eller kommunala underleverantörer? Om de ideella organisationernas roll i välfärdssystemet” (Cefos 2001)

Personliga handledare
Psykiskt funktionshindrade har redan rätt till personliga ombud. En gemensam upphandling av personliga ombud pågår och Maria – Gamla stans stadsdelsförvaltning är en av de förvaltningar som deltar i upphandlingen. Övriga stödkontakter för psykiskt funktionshindrade kan vara god man, kontaktperson och boendestödjare. Även missbrukare kan ha god man, kontakperson och boendestödjare.

Socialsekreterare utgör ytterligare stöd till de individer som söker hjälp hos socialtjänsten. Att andra utifrån kommande stödpersoner ska kunna upprätta handlingsplaner tillsammans med den enskilde förefaller svårt. Socialsekreterarna utför myndighetsutövning i sitt arbete och det finns därmed möjlighet för den enskilde att överklaga de beslut som fattas. En sådan möjlighet till prövning skulle helt försvinna om beslut inte fattas genom myndighetsutövning

Inspiratörer för hemlösa
Förvaltningen ser svårigheter i att få fram f.d. hemlösa att vara inspiratörer när de själva lämnat hemlöshet och eventuellt drogmissbruk bakom sig, då kontakter med hemlösa missbrukare kan vara förenat med risker för återfall. Dessutom finns redan flera olika organisationer som ger stöd bland annat KRIS (Kriminellas Revansch I Samhället), Anonyma Alkoholister, Anonyma Narkomaner, Länkrörelsen med flera.

Åtgärdsprogram för hemlösa
I betänkandet ”Att motverka hemlöshet. En sammanhållen strategi för Samhället” (SOU 2001:95) som lämnades i december 2001 står bland annat:
En av de riktigt stora och avgörande drivkrafterna för hemlöshetsutvecklingen är det närmast obefintliga byggandet av hyresbostäder i landets tillväxt- och inflyttningsregioner.

Motionären har också pekat på svårigheten att få fram bostäder. Enligt uppgift i Dagens Nyheter 020224 bottnar dock svårigheter med att få fram bostäder i tillräcklig omfattning i grundproblemet att det byggs för få lägenheter. Miljöpartiet har enligt artikeln medverkat till att bostäder inte kunnat byggas genom att miljöpartiet m.fl. sagt nej till flera projekt.

En annan grundläggande fråga är kvalitén, omfattningen och långsiktigheten i det sociala arbetet. I de delar av vårt slutbetänkande som omfattar det sociala arbetet riktar sig förslagen i huvudsak till samhället i stort. Vi har inte funnit några stora behov att föreslå omfattande förändringar av de nu gällande lagarna. Det innebär att det även fortsättningsvis kommer att vara frivilligt att söka stöd.

Inom det socialpolitiska området föreslår vi dessutom att regeringen skall lägga förslag som gör det lagligt och möjligt att bilda gemensamma nämnder mellan i första hand kommuner och landsting. Genom de gemensamma nämnderna kan mycket av dagens ineffektiva rundgång mellan olika huvudmän undvikas och förebyggas. Ansvaret för olika former av hälso- och sjukvård, missbrukarvård, boenden och omsorg som

vänder sig till de mest utsatta bör, enligt våra förslag, organiseras under en gemensam och lokal huvudman. Detta är en fråga för staden centralt.

Kommittén föreslår att frivilligorganisationer som arbetar med hemlösa och frågor som rör hemlöshet, årligen skall kunna erhålla medel för underlätta och främja ett aktivt utvecklings- och metod arbete inom området. Medel för detta ändamål beviljas av Socialstyrelsen och förutsätter ett ansökningsförfarande från respektive organisation. Som ovan redovisats erhåller frivilligorganisationerna både generella och individuella bidrag (genom placeringar) från staden.

Kommittén har …. utgått från en bredare definition än den klient-/patientbaserade definition som Socialstyrelsen använde sig av i sin senaste nationella kartläggning av hemlöshetens omfattning.

Vår definition av hemlöshet lyder:
En hemlös människa är en person som saknar tillgång till egen bostad och vars livsvillkor är sådana att han eller hon inte heller kan erhålla en reguljär bostad. Definitionen utgår alltså från det grundläggande förhållandet att den enskilde saknar en egen bostad. Skälet till att så är fallet kan variera från individ till individ, men som en gemensam nämnare gäller att den enskildes livsvillkor är sådana att han eller hon är utestängd från den reguljära bostadsmarknaden. Kommittén ser ”bostadslös” som ett vidare begrepp än ”hemlös”, som ingår som en delmängd bland de bostadslösa. Detta är det mest vanligt förekommande synsättet. Människor kan enligt denna definition vara bostadslösa men inte hemlösa, till exempel studenter som fortfarande har tillgång till sitt föräldrahem på annan ort. Den definition som redovisats inledningsvis i yttrandet stämmer väl överens med betänkandets definition av hemlöshet.

Bostadssituationen
Eftersom det är svårt att få fram lägenheter i innerstaden är det självklart för förvaltningen att arbeta förebyggande genom kontakter med hyresvärdar, för att minimera antalet vräkningar. För den enskilde betyder det att han/hon inte blir hemlös. Det redovisade arbetssättet är också en förutsättning eftersom tilldelningen av försöks- och träningslägenheter är minimal. Arbetssättet innebär också att behovet av försöks- och eller träningslägenheter inte blir så stort.

Nytt program för hemlösa ska tas fram
Av betänkandet som redovisas ovan framgår att i de delar som omfattar det sociala arbetet riktar sig förslagen i huvudsak till samhället i stort. Det har enligt betänkandet inte funnit några stora behov att föreslå omfattande förändringar av de nu gällande lagarna.

Ett program för hemlösa bör enligt förvaltningens uppfattning bygga på den lagstiftning som finns för att trygga rättssäkerheten för den enskilde.

Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade den 4 mars 2002 att överlämna och åberopa stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 31 januari 2002 är i huvudsak av följande lydelse.

Från förvaltningens sida delar vi helt uppfattningen att ytterligare åtgärder måste vidtas för att förbättra de hemlösas situation. De allra flesta lever under ytterst svåra förhållanden där hemlösheten ofta är kopplad till allvarliga psykiska problem, missbruk och kriminalitet. Flera av de åtgärder Christopher Ödmann föreslår kan säkert bidra till att minska hemlösheten och förbättra de hemlösas livssituation.

Insatser från socialtjänstens sida bygger dock i allt väsentligt på frivillighet och ett av de största problemen, som vi ser det, är att få den enskilde att ta emot det stöd och den hjälp samhället kan erbjuda. När väl kontakt är etablerad och den enskilde är motiverad att ta emot de insatser som behövs för att förändra sin situation är vår erfarenhet att det i allmänhet också går att hitta lösningar. Hittills har vi exempelvis inte haft några svårigheter att ordna träningslägenhet för psykiskt funktionshindrade och de missbrukare som varit motiverade har kunnat erbjudas vård och behandlingsinsatser.

Vi tror därför att en av de allra viktigaste uppgifterna för socialtjänsten i detta sammanhang är att ytterligare resurser tillskapas för uppsökande verksamhet och ett mera aktivt motivationsarbete. Som framhålls i motionen fyller frivilligorganisationerna där en viktig funktion och vi är positiva till förslaget om att öka stödet till den typen av organisationer. Vi tror också, som framhålls i motionen, att f.d. hemlösa kan ha en viktig roll som ”vägvisare” och få de hemlösa och socialt utslagna att tro att det finns lösningar.

I motionen framhålls vikten av att ta fram handlingsplaner som är anpassade efter den enskildes behov och förutsättningar och att planen utarbetas tillsammans med den enskilde. Vi delar givetvis den uppfattningen samtidigt som vi åter igen vill påpeka att det största problemet i allmänhet är att etablera kontakt och få den enskilde att ta emot stöd och hjälp.

Vi har svårt att riktigt förstå vad som avses när man i motionen föreslår att staden anställer fler personliga handledare. Det är naturligtvis viktigt att det finns personella resurser för att motivera och på andra sätt stödja den enskilde i att vilja förändra sin situation. I detta sammanhang vill vi också framhålla vikten av personkontinuitet.

Som framhålls i motionen är det givetvis angeläget att staden har ett åtgärdsprogram för hemlösa och aktivt arbetar både för att minska hemlösheten och i övrigt förbättra situationen för de nu hemlösa.

Stadsdelsnämndernas yttrande över motion 2001:90, ungdomsparlamentets motion angående hemlöshetspolitiken

Bromma stadsdelsnämnd beslutade den 7 mars 2002 att överlämna och åberopa stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 25 februari 2002 är i huvudsak av följande lydelse.

Det stora antalet hemlösa i Stockholm är ett allvarligt problem. I motionens genomgång av de viktigaste problemen, orsakerna till och konkreta händelser som bidragit till detta finns mycken insikt.

Förslaget om personlig ombudsman för varje hemlös är ett svårhanterligt förslag. Vi förstår avsikten bakom, men tror att kontakten mellan den hjälpsökande och socialsekreteraren måste vara direkt, med alla svårigheter det kan innebära.

Förvaltningen håller med om att resurserna inom landstingets psykiatri behöver utökas för gruppen hemlösa. Speciellt för dem som har missbruks- och allvarliga psykiska problem/sjukdom i kombination. Vad gäller denna grupp finns stora samordningsproblem både mellan olika delar av landstinget och mellan dessa och staden. Detta har varit känt länge och en gemensam huvudman torde vara den enda fungerande lösningen på det problemet.

Små gruppboenden med utbildad personal för hemlösa med missbruk och psykiska problem, skulle givetvis påverka antalet hemlösa positivt. För den här gruppen löser inga bostäder i världen deras hemlöshet. De klarar inte att bo i egen lägenhet utan stöd.

Önskemålet om en bättre kartläggning av de hemlösa i Stockholm tror vi är överspelat. Det görs en kartläggning redan varje år av socialtjänstförvaltningen.

En del hemlösa undviker helt kontakt med myndigheter/socialtjänsten och tar i stället kontakt med frivilligorganisationer i den mån dessa inte försöker förändra den hemlösas beteende.

Det skulle krävas en stor satsning på dessa grupper, med intensiva och öronmärkta kostandskrävande insatser. Avpassade bostäder, rätt utbildad personal och möjligheter till anpassad sysselsättning som ger livet ett visst innehåll.

Det krävs förebyggande arbete i meningen att fånga upp människor som är på väg att ramla ur samhället i tid.

Hemlöshetsproblematiken heter missbruksvård och adekvat hjälp till människor med allvarliga psykiska störningar.

Enskede-Årsta stadsdelsnämnd beslutade den 21 februari 2002 att överlämna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande utan eget ställningstagande. Därutöver anföres följande:

År 2002 satsar staden 280 miljoner på hemlösa. Den borgerliga majoriteten har under mandatperioden tillskapat över 350 nya boendeplatser för hemlösa. Vi har öppnat en läkarmottagning för hemlösa och startat två mobila team.

”Tak över huvudet” garantin innebär att alla hemlösa som så önskar är garanterade en bädd varje dag. Vi vet alla att problemen är omfattande och orsakerna till hemlösheten skiftar från individ till individ. Uppsökande verksamhet från socialtjänst och frivilligorganisationer skapar möjligheter till kontakt och hjälp. Insatser behövs på både kort och lång sikt, varför det arbete som nu påbörjats i staden i fortsättningen bör få allt stöd.

Reservation anfördes av ledamöterna *Lars-Åke Henriksson* (s), *Lena Ag* (s), *Lennart Pöppel* (s), tjänstgörande ersättaren *Arhe Hamednaca* (s), vice ordföranden *Rolf Brattström* (v), ledamoten *Annacarin Wallin* (m) enligt följande.

Tjänsteutlåtandet åberopas som yttrande till kommunstyrelsen.

Ersättaryttrande gjordes av *Gunnar Marcateus-Alm* (sp) enligt följande.

Jag hade anslutit mig till (m), (fp) och (kd) om jag haft yrkanderätt.

Enskede-Årsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 4 februari 2002 är i huvudsak av följande lydelse.

Ungdomsparlamentets engagemang för de hemlösa, att bry sig och värna om andra är betydelsefullt för demokratin i samhället. Att vara hemlös innebär en stor utsatthet och medför problem oavsett orsaken till hemlösheten. Förvaltningen instämmer i ståndpunkten att samhället i dag har ett bistrare klimat. Många hemlösa har både missbruksproblem och psykiska problem.

Orsakerna till hemlösheten kan dock vara många och varierar från individ till individ. Förvaltningen har inte den uppfattningen att en orsak till hemlöshet handlar om dåligt samarbete mellan frivilliga organisationer och myndigheter. Frivilliga organisationer får visst stöd av kommunen och erhåller vid t.ex. storhelger mat från restauranger och butiker, som ungdomsparlamentet föreslår.

Att öka motivationen hos den enskilde och samhället är viktigt. Där är relationen, mötet med den enskilde, betydelsefull och frivillig-organisationerna ansvarar för omfattande insatser.

Psykiatrireformen
Förvaltningens erfarenhet av psykiatrireformen är att den i sig inte har bidragit till hemlöshet. De enskilda individer som skrevs ut på nittiotalet har följts upp väl. Att psykiskt sjuka skulle ha ”kastats ut på gatan är nog en myt”. Däremot kan ett minskat antal slutenvårdsplatser och en ändrad syn på tvångsvård (Lagen om psykiatrisk tvångsvård 1992) ha lett till att människor med psykiska problem inte lika snabbt får behandling och därmed hinner förlora sin bostad. Detta måste motverkas med ett mer aktivt uppsökande arbete. I Enskede- Årsta har vi sedan 2001 ett rörligt team som aktivt ägnar sig åt uppsökande verksamhet.

Bostadspolitiken
Tillgången på hyreslägenheter är liten och de hemlösa har små möjligheter att få en egen hyreslägenhet. Skulder och avsaknad av fast inkomst utgör ofta hinder även när andra förutsättningar t.ex. i form av kötid är uppfyllda. Förvaltningen har tillgång till ett begränsat antal försöks- och träningslägenheter för personer med psykiska och/eller missbruksproblem.

Förvaltningen har stora kostnader för boendealternativ för ett 65-tal personer som saknar en fast boendesituation.

Minskade platser för missbrukare på behandlingshem
Kommunen och stadsdelsförvaltningen har oftast tillgång till tillräckliga platser på behandlingshem. För en mindre grupp personer med svåra problem finns stora svårigheter att finna lämpliga placeringar, då behandlingshemmen kan bedöma att de ej klarar av personen och säger nej.

Personlig ombudsman
Förslaget om införande av personliga ombud är bra, men måste utgå från att den enskilde själv vill ha ett sådant ombud. Det kan särskilt vara bra för personer med dåliga erfarenheter av myndighetskontakter – personer som inte på eget initiativ söker kontakt. Många hemlösa vill idag inte ha någon myndighetskontakt. Socialtjänstförvaltningens uppsökare och frivillig-organisationernas uppsökare är de som främst söker kontakt med de hemlösa.

Resurserna till psykiatrin måste öka
Det är inte psykiatrin som ansvarar för gruppboenden till psykiskt sjuka utan det har kommunen. Om resurser tillförs, är det till kommunen de ska gå. För att starta fler gruppboenden behövs både ekonomiska resurser och lämpliga lokaler samt acceptans i omgivningen för gruppboenden ämnade för människor med psykiska problem.

En bättre karläggning
Förvaltningen ser svårigheterna att mäta hemlösheten. Viktigt är att en sådan ny kartläggning görs i samarbete med frivilligorganisationerna på platser och tider där hemlösa brukar uppehålla sig.

Vantörs stadsdelsnämnd beslutade den 21 mars 2002 att överlämna och åberopa stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Särskilt uttalande gjordes av tjgr ersättaren *Birgitta Henricson* (v), ledamoten *Magnus Dannqvist m fl* (s) och tjgr ersättaren *Anders Ferm* (mp) enligt följande.

Utöver de viktiga påpekanden som görs av förvaltningen vill vi framhålla behovet av en aktiv uppsökande verksamhet med god kännedom om de lokala förhållandena ute i stadsdelarna.

Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 14 februari 2002 är i huvudsak av följande lydelse.

Förvaltningen instämmer i att det är oacceptabelt att det finns ett stort antal hemlösa i staden. Stockholms stad har gjort stora ansträngningar för att lösa boendesituationen för dessa men har inte lyckats fullt ut. Tak-över-huvudet-garantin kommer många till nytta men det saknas ordnade och trygga permanenta boendealternativ för många som tillhör de mest utsatta grupperna.

Förvaltningen vill framföra synpunkter gällande några punkter i motionen.

I Stockholms stad utfördes 1993 en särskild karläggning av hemlösa och sedan 1996 har FoU-enheten gjort årliga kartläggningar. Kartläggningen bygger på rapportering från stadsdelsförvaltningarna, enheten för hemlösa, landstingets missbrukarvård, ideella organisationer samt institutioner. Eftersom kartläggningen bygger på att den hemlöse har kontakt med någon av ovanstående instanser är den dock inte heltäckande och därmed inte helt tillförlitlig. Kartläggningen är emellertid förhållandevis omfattande gällande varje individ, och ger en relativt god bild av gruppen hemlösa och av hur utvecklingen sett ut de senaste åren.

Förvaltningen tror inte på förslaget om en personlig ombudsman, då det bara blir ytterligare en samarbetspartner bland många andra. Snarare måste de redan inblandade parterna samarbeta och samordna sina insatser. Förvaltningen anser inte att problemet är att den hemlösa missbrukaren behöver en länk till socialsekreteraren, utan att socialsekreteraren behöver möjlighet att kunna erbjuda den hemlöse ett realistiskt boendealternativ, vilket inte alltid är en lägenhet. Exempelvis finns det så gott som inga gruppbostäder för vare sig psykiskt- och/ eller fysiskt funktionshindrade missbrukare, ett behov som av socialsekreterarna upplevs som stort. Bostadsbristen i storstadsområdena har för Vantörs del troligen bidragit till att tillgången på försöks- och träningslägenheter för rehabiliterade missbrukare är så gott som obefintlig, liksom möjligheten att få en förturslägenhet.

Att anställa mer personal inom psykiatrin som ska finnas tillgängliga för de hemlösa kan vara en bra lösning för vissa men inte tillräckligt för gruppen hemlösa i stort.

Problemet för de hemlösa är vidare än så, eftersom fler av samhällets vård- och serviceorgan är relativt otillgängliga om man är hemlös och missbrukare.

Sammanfattningsvis är förvaltningens uppfattning den att ungdomsparlamentets motion påvisar ett stort engagemang och ett ambitiöst och allvarligt försök att komma tillrätta med hemlöshetsproblematiken i Stockholm.

Bilaga 1

RESERVATIONER M.M.

Socialtjänstnämnden

Det särskilda uttalandet av vice ordföranden Catharina Tarras-Wahlberg m.fl. (s) är av följande lydelse.

Ett samhälle med stora klyftor mellan fattiga och rika sätter upp såväl synliga som osynliga gränser som hindrar människor från att delta och utvecklas i samhället. Det är här utanförskapet föds, det är här som grunden för social instabilitet och otrygghet frodas.

I Stockholms stad har hemlösheten blivit påtaglig. Bostadsbristen leder till ökad utslagning. Vi möter hemlösheten på väg till jobbet i tunnelbanan, i trappuppgången om natten, i källaren dagtid eller i förortsskogen på promenaden.

? År 2000 var det 6 procent av de hemlösa som hade hemlöshet som ”enda” problem. Resten hade därutöver missbruksproblem och/eller psykiska problem.
? Medelåldern bland de hemlösa är 45 år.
? 48 procent av de hemlösa använder alkohol som dominerande preparat i sitt missbruk. Andelen hemlösa som missbrukar opiater och centralstimulantia som dominerande preparat har ökat under se senaste åren.
? Andelen hemlösa med HIV-infektion är drygt 2 procent.
? Andelen kvinnor bland de hemlösa har under de senaste åren legat på omkring 23 procent.

Om vi ska lyckas motverka hemlösheten måste vi angripa problemet både utifrån förebyggande arbete, innan problemen uppstår, och genom aktiva insatser när behovet uppstått. Ska vi lyckas med detta kan vi inte bara angripa symtomen, vi måste bekämpa grunden till hemlösheten.

I en rapport som (s) tidigare i år publicerade, ”I dialog med Stockholms hemlösa”, speglar vi vår syn på hemlösheten i Stockholm. När vi talar om hemlöshet talar vi om människor. Flera av våra förslag handlar därför om att samverka och samarbeta direkt med de hemlösa själva och deras anhöriga. Det handlar bland annat om att skaffa den kunskap, som trots mångårig forskning och ett antal stora utvecklings- och metodprojekt är relativt låg.

Huvuddelen av de förslag som vi presenterar i denna rapport kan sammanfattas i en trestegsmodell, som syftar till att stödja den hemlöse i den situation som den enskilde befinner sig i och samtidigt ha fokus på deltagande och eget inflytande.

- Steg 1 – analys
- Steg 2 – mål
- Steg 3 – medel

I rapporten föreslås vidare bland annat följande för att möta hemlösheten i Stockholms stad:

? Hyresvärden ska på ett tidigt stadium avisera obetald hyra till en ”Hyresrådgivare”.
? Inför en kommunal hyresgaranti för ungdomar och hemlösa.
? Tydliggör den enskilda kommunens ansvar för den som är hemlös.
? Varje hemlös missbrukare ska ha rätt till en vårdgaranti som i ett första skede innebär minst sex månaders adekvat vård/behandlingsinsats.
? Inrätta ett hemlöshetsråd som ska vara ett eget forum för hemlösa med uppgift att bevaka och ta tillvara de hemlösas intressen
? Inrätta en hemlöshetsfunktionär/inspektör som är fristående från kommun och myndigheter och som ska agera ombud för hemlösa.
? Inrätta ett kunskapscenter kring hemlöshet. Till detta center ska knytas både praktiker och forskare och dess uppgift ska vara att ta fram ny kunskap kring hemlöshet och social utslagning, men också bidra till spridning av goda exempel och erfarenheter från befintliga verksamheter varhelst hemlösheten identifieras.
? Anordna en hearing kring hemlöshetsproblematiken. I denna hearing ska hemlösa, anhöriga, socialsekreterare, frivilligorganisationerna och alla andra som berörs av hemlösheten inbjudas att medverka. Hearingens syfte ska också vara att klarlägga oklarheter i underlag och statistik som debatterats i olika sammanhang.

Ersättaryttrandet av Lena-Maj H Anding (mp) är av följande lydelse.

Miljöpartiet delar många av de synpunkter som förs fram både i motionerna och i förvaltningens svar. Ingen tar dock upp frågan om en övergripande kartläggning av hemlösa i staden som helhet. Många hemlösa är redan kända av stadsdelsförvaltningarna och är föremål för olika insatser och trots att frivilligorganisationerna gör ett fantastiskt arbete, finns ett stort mörkertal.

Den uppsökande verksamhet som finns är bra men otillräcklig i förhållande till behovet. Uppsökande verksamhet bedrivs på för få platser och alldeles för lite ute i stadsdelarna. Socialarbetare med särskilt ansvar för uppsökande arbete borde utses i varje stadsdel. Denna satsning borde finansieras centralt och ha en central samordning så att staden fick kunskap om de verkliga behoven och kunde börja planera för mer långsiktiga insatser för stadens hemlösa.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Reservationen av ledamoten Rebwar Hassan (mp) är av följande lydelse.

Jag reserverar mig mot beslutet då jag yrkat att stadsdelsnämnden skulle besluta

1. bifalla motionen
2. därutöver anför följande

Hemlöshet är ett inhumant problem i ett modernt samhälle och som för andra problem med sig t.ex. sover ofta hemlösa kvinnor utomhus eller hos missbrukande män som

utnyttjar dem sexuellt som tack för hjälpen. På så sätt förlorar den som inte har ett eget hem hela sitt liv. För många hemlösa kvinnor är biljetten till att få tillfälligt tak över huvudet att låta män utnyttja henne sexuellt. Kroppen blir biljetten till att slippa sova på en parkbänk. Varje människa är en individ som behöver individuellt stöd för att ta sig ur en svår situation. Men en sak är säker. Den som inte har en egen bostad har nått så långt ifrån en lösning man kan komma. Och som vi ser det, om vi inte ökar insatserna i tid, lär problemet växa oss över huvudet. Vi måste alla ha ett solidariskt ansvar med de svaga i gruppen och jag anser att det krävs ett samarbete mellan alla politiska partier, förvaltningar, frivilliga organisationer och landstiget för att minska hemlösheten. Staden ska fortsätta med sitt stöd till och samarbete med de frivilligorganisationer som hjälper hemlösa. Frivilligorganisationerna utgör ett bra och nödvändigt alternativ till stadens insatser. Det slutgiltiga ansvaret ska dock alltid vila på staden. Att enbart ge pengar till tiggande hemlösa kan inte lätta ens skuldtyngda samvete.

Ett samhälle baserat på sådana insatser kommer nämligen att ha kvar problem som hemlöshet. Och det är det som är så obehagligt, för i dagens Stockholm håller borgarna på att genomdriva ett sådant samhälle - ett samhälle baserat på frivilliga insatser, även kallat välgörenhet. Borgarnas nedmontering av det offentliga gör att människor lättare slås ut och hamnar i hemlöshet. Utförsäljningen av allmännyttan resulterar i att det blir ofantligt mycket svårare för kommunen att förse de som själva har problem att skaffa ett boende med bostad. Antingen måste kommunen köpa in dyra bostadsrätter, eller så får man förlita sig på att privata hyresvärdar tar emot f.d. missbrukare och psykiskt sjuka, vilket inte händer särskilt ofta. Nedläggningen av fritidsgårdar gör ungdomar sysslolösa, vilket gör att det är lättare att man börjar med droger.

Är man väl inne i ett missbruk är risken stor att man straffar ut sig från sin omgivning och inte har någon annanstans att ta vägen än ut på gatan. Vidare får man inte bort hemlösheten genom borgarnas fantasirika idéer om att förbjuda tiggeri eller konkurrensutsätta socialtjänsten.

På lång sikt handlar det om att bygga ett hållbart samhälle vilket hindrar människor från att överhuvudtaget bli hemlösa. På kort sikt tycks det handla om att införa program och boenden som stegvis kan föra in hemlösa, missbrukare och psykiskt sjuka i samhället igen.”

Maria-Gamla stans stadsdelsnämnd

Reservationen av ledamöterna Eva-Britt Henmark (s), Gunilla Hansson (s), tjänstgörande ersättaren Lars Wettergren (s), ledamöterna Ewa Törngren (v), Åsa Hagelstedt (v) och Gerard Rikken (mp) är enligt följande lydelse.

Vi anser att nämnden skulle beslutat att

att överlämna och i huvudsak åberopa förvaltningens yttrande

att därutöver anföra

Kommittén för hemlösa har lämnat sitt slutbetänkande. Betänkandet som har rubriken ”att motverka hemlöshet – en sammanhållen strategi för samhället” remissbehandlas nu. Förvaltningen påpekar att motionen riktar fokus mot symptomet och inte i sig mot att motverka de problem som leder till hemlöshet. Förslag i den riktningen finns i slutbetänkandet som också pekar på behovet av samverkan mellan kommuner, landsting och frivilligorganisationer kring initiativ till genomförande och uppföljning av hemlösarbete i kombination med lagstiftning såsom t ex bostadsanvisningslag, ändringar i lagen om bostadsbidrag m.m.

Intressanta exempel på hur kommuner och bostadsbolag kan samverka för att underlätta för personer som av olika skäl är utestängda från bostadsmarknaden att få en bostad finns i andra kommuner. I Västerås har tecknats samarbetsavtal med fastighetsägare där fastighetsägarna ska erbjuda Västerås stad lägenheter mot att staden ansvarar för en väl fungerande uppföljning i boendet. Avtalen syftar till att samarbetet ska leda till kvarboende så långt det är möjligt. Möjligheten att få till stånd ett sådant samarbete med någon eller några fastighetsägare i vår stadsdel eller staden som helhet bör undersökas.

Det särskilda uttalandet av ledamoten Gerard Rikken (mp) är av följande lydelse.

Nämnden har fått en motion av Christopher Ödmann (mp) på remiss i vilken han föreslår förbättringar för de hemlösa i Stockholm. Denna motion skrevs ursprungligen av deltagare i Stockholms ungdomsparlament 2001 och ’adopterades’ sedan av miljöpartiet vilket i och för sig är ett lovvärt initiativ.

Miljöpartiet i Maria- Gamla stan har i sak inte mycket att erinra mot förvaltningens förslag till beslut där man bland annat påpekar att många av de insatser som efterfrågas redan finns.

Delvis kan motionen förklaras av den begreppsförvirring som har uppstått omkring orden ’hemlös’ och ’bostadslös’ vilket antagligen också ligger bakom den återkommande trätan om hur många hemlösa/bostadslösa egentligen finns i Stockholm.

Den definition som socialtjänstförvaltningen har fastlagt och vilken förvaltningen begagnar sig av går stick i stäv mot hur orden uppfattas av vanligt folk och hur dessa används i media.

Miljöpartiet i Stockholm har sedan förra hösten lagt ner mycken möda på att ta fram ett underlag för ett kraftigt ökat bostadsbyggande i Stockholm vilket resulterat i ett förslag (som presenterades förra veckan) att bygga mer än 90 000 bostäder på redan exploaterad mark. Vidare vill Miljöpartiet att marken arrenderas mot en låg kostnad istället för att säljas dyrt vilket skulle göra det billigare att bygga bostäder, inte minst hyresrätter: detta bör vara av särskilt intresse för de grupper som nu saknar bostad. Miljöpartiet tar med intresse del av andra partiers förslag hur vi kan komma till rätta med bostadsbristen.

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner 2001:83

2001:83 Motion av Christopher Ödmann (mp) om förbättringar för hemlösa

Hemlösheten är ett stort problem idag i Stockholm. Statistik visar att det finns 3000 – 5000 hemlösa i Stockholm. Detta utgör ett stort problem, inte bara för den enskilde utan för hela samhället eftersom de hemlösas behov av mat och i många fall droger och/eller alkohol ofta resulterar i kriminalitet.

Socialtjänsten uppger att 8 av 10 hemlösa har missbruksproblem. Hemlösheten är en del av den segregation vi har i samhället idag och som ökar. De hemlösa kan sägas vara den allra lägsta socialgruppen, samhällets allra mest utstötta.

Att inte åtgärda detta är att bryta mot FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna som i artikel 25 säger: ”Envar har rätt till en levnadsstandard, som är tillräcklig för hans egen och hans familjs hälsa och välbefinnande, däri inbegripet föda, kläder, bostad, hälsovård och nödvändiga sociala förmåner, vidare till trygghet i händelse av arbetslöshet, sjukdom, invaliditet, makes död, ålderdom eller annan förlust av försörjning under omständigheter, över vilka han icke kan råda”.

Det finns flera historiska orsaker till de hemlösas problem. En del beror av den s.k. psykiatrireformen i början på 90-talet, då psykiskt sjuka skrevs ut från sina institutioner utan uppföljning och stöd till den enskilde individen. Detta ledde på 90-talet till en ökning av antalet hemlösa med psykiska problem.

En annan försvårande omständighet är dagens bostadspolitik med ombildningar av hyresrätter till bostadsrätter och en nyproduktion som nästan helt handlar om att bygga nya många gånger mycket dyra bostadsrätter istället för billiga hyresrätter. Allmännyttan fungerar idag inte som det en gång var tänkt, att driva social bostadspolitik.

Ökad teknologi och ökade kunskapskrav har gjort det svårare för socialt utslagna att ta sig in på dagens arbetsmarknad. Nedprioriteringen av platser för missbrukare på behandlingshem som gjordes under 90-talet har också ytterligare försämrat dessa människors situation.

Det är oerhört viktigt att staden ger resurser till att på olika sätt motivera de hemlösa så att de blir mottagliga för hjälp. De åtgärder man skulle kunna genomföra är att bidra till föreläsningar av f.d. hemlösa/missbrukare på härbärgen och behandlingshem som uppmuntrar och visar vägar ur problematiken baserad på egna erfarenheter.

Vi anser att Stockholms stad ska bistå frivilligorganisationerna på alla tänkbara sätt; med ekonomiska resurser, lokaler, på allvar ta in deras synpunkter i besluten m.m. på ett mycket bättre sätt än hittills. Genom att på så sätt bistå frivilligorganisationerna mer kan dessa öka sitt ovärderliga arbete för de hemlösa.

Staden kan också bidra med att uppmuntra människor att engagera sig i frågan genom olika typer av information om dagens situation. Det är också viktigt att ta fram behandlingsplaner som anpassas efter varje enskild persons behov och förutsättningar. I denna plan bör ingå motivation att ta sig ur sin situation och plats på behandlingshem för de som behöver detta.

En handledare/stödperson ska finnas som tillsammans med den hemlöse utarbetar planen. När målen och planerna är uppnådda och personen i fråga bevisat att denne klarar av ett normalt liv, ska denne få en bostad och ett arbete. För den som behöver och vill ska fortsatt stöd i boende och arbete finnas. Uppföljning ska ske med regelbunden kontakt mellan handledare och personen i fråga, där det ligger i handledarens ansvar att se till att personen klarar sitt nya liv. Misslyckas detta, ska handledaren tillsammans med personen utarbeta en ny plan.

Med anledning av ovanstående yrkar jag att kommunfullmäktige beslutar att

1. individuella behandlingsplaner tas fram för varje person som är hemlös
2. öka stödet till frivilligorganisationerna
3. staden anställer fler personliga handledare
4. staden anställer f.d. hemlösa som inspiratörer för de hemlösa
5. staden skyndar på åtgärdsprogrammet för hemlösa

6. fler träningslägenheter m.m. för hemlösa tas fram
7. nytt program för hemlösa ska tas fram.

Stockholm den 14 december 2001

Christopher Ödmann

Motionen är ursprungligen skriven av ungdomar som deltog i Stockholms ungdoms-parlament 2001och bearbetad av motionären

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner 2001:90

2001:90 Motion av Annika Billström m.fl. (s) om ungdomsparlamentets motion om hemlöshetspolitiken

Inom ramen för Ungdomsparlamentet har ungefär 1 000 elever i Stockholms stads gymnasieskolor på olika sätt varit med och bestämt vilka frågor de anser är viktigast. Ungdomsparlamentet, som består av 100 elever från de skolor som deltagit i arbetet har sedan enats om fyra motioner. Motionerna gäller utbildningspolitik, integrationspolitik, hemlöshetspolitik och bostadspolitik. Samtliga motioner är väl genomarbetade och innehåller utifrån de faktauppgifter som tagits fram förslag till vilka åtgärder som bör vidtas för att komma till rätta med de problem som ungdomsparlamentet ser.

Vad gäller ungdomsparlamentets hemlöshetsmotion, *bilaga*, delar socialdemokraterna de flesta av de förslag som förs fram, dock inte alla förslag. Trots detta anser vi att det för stadens del är värdefullt att alla de förslag som ungdomsparlamentet för fram i sin motion i sak kan prövas av kommunfullmäktige. En sådan prövning förutsätter att ungdomsparlamentets motionen bereds på samma som andra motioner till kommunfullmäktige.

För att få tillstånd en sådan saklig beredning som ger fullmäktige möjlighet att ta ställning till samtliga förslag som förs fram i ungdomsparlamentets motion väljer vi att lämna i en motion till kommunfullmäktige som är likalydande med ungdomsparlamentets motion om hemlöshetspolitiken.

Yrkande

Att kommunfullmäktige efter sedvanlig beredning ges möjlighet att i sak ta ställning till de förslag som framförs i motionen.

Stockholm den 17 december 2001

Annika Billström *Erik Nilsson* *Leif Rönngren*

Hemlöshetsmotion

Motion gällande: Hur ska man minska och effektivt bekämpa hemlösheten i Stockholm?

Inledning/ Bakgrund:

Till de hemlösa räknas de personer som saknar egen eller förhyrd bostad och som inte bor i något stadigvarande inneboendeförhållande samt är hänvisad till tillfälliga boendealternativ eller är uteliggare.

Vi tycker att det är oacceptabelt att det idag finns ca 5000 hemlösa i Storstockholm och trots att många hjälpinsatser genomförts så har antalet hemlösa inte minskat. Vår uppfattning stöds av Socialstyrelsen.

Vi anser att de viktigaste problemen med hemlöshet är:

? Att hela 70% av de hemlösa är missbrukare och 35% är psykiskt sjuka.
? Att det inte finns resurser nog att hjälpa alla.
? Att många hemlösa saknar motivation till att bli hjälpta och förtroende för myndigheter.
? Att segregationen ökar, den allra lägsta klassen bildas.
? Att det inte finns tillförlitlig kartläggning över de hemlösa och deras situation idag.
? Att samhället har många fördomar mot hemlösa.
? Att samhället bryter mot FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna som i artikel 25 säger: "Envar har rätt till en levnadsstandard, som är tillräcklig för hans egen och hans familjs hälsa och välbefinnande, däri inbegripet föda, kläder, bostad, hälsovård och nödvändiga sociala förmåner, vidare till trygghet i händelse av arbetslöshet, sjukdom, invalitet, makes död, ålderdom eller annan förlust av försörjning under omständigheterna, över vilka han icke kan råda."

Orsaker:

? Missbruk bland vuxna och ungdomar.
? Psykisk sjukdom.
? Bistrare ekonomiskt klimat.
? Högre arbetslöshet.
? Sämre kontroll och uppföljning av ungdomar i vissa områden.
? Dåligt samarbete mellan frivilliga organisationer och myndigheter.
? Personliga kriser - misshandel i familjen, skilsmässa.

Konkreta händelser som bidragit till hemlöshet är:
? **Psykreformen** i början av 90-talet. - Psykiskt sjuka skrevs ut från sina institutioner utan uppföljning av den enskilda individen, vilket ledde till en ökning av hemlösa med psykiska problem. (källa: Situation Stockholm)
? **Den nya bostadspolitiken** - Privatisering och vinstintresse har gjort det svårare för socialt utslagna att ta sig in på bostadsmarknaden. (källa: Situation Stockholm)
? **Minskade platser för missbrukare på behandlingshem** - Till följd av kommunens försämrade ekonomi.

Åtgärder:

Mot bakgrund av dessa fakta anser vi:

1. Att motivation är viktigt så den hemlöse är mottaglig för hjälp. Man måste också motivera samhället att agera.

Förslag på att motivera den hemlöse är:
? Föreläsning av före detta hemlös/missbrukare på härbärgen och behandlingshem som uppmuntrar och visar vägar ur problematiken baserat på egna erfarenheter.

Förslag på motivation till samhället:
? Frivilliga hemlösa kommer till skolor och företag och har föreläsningar om hur deras situation ser ut.
? Eftersom media har ett stort inflytande på samhället idag så kan man utnyttja det genom att visa dokumentärer om de hemlösas situation.
? Även genom media vill vi att det ska anordnas en kampanj till förmån för de hemlösa. Olika frivilliga organisationer ska genom att värva så många sponsorer som möjligt försöka samarbeta och finansiera ökat bidrag till hemlösa.
? Restauranger och mataffärer borde motiveras att istället för att slänga överbliven mat skänka det till de hemlösa på härbärgen.

2. Vi vill föreslå en långsiktig, stegvis hjälp och vård som ser till individens problem, behov och förutsättningar. Vår lösning är att:

? Alla missbrukande hemlösa ska tilldelas en personlig ombudsman. Ombudsmannens huvuduppgift är att vara en länk mellan den hemlösa och socialsekreteraren. Socialsekreteraren ska i sin tur ha god kontakt med de organisationer och myndigheter som arbetar med de hemlösa, så att problemet med det bristande samarbetet reduceras.
Vidare se Handlingsplan, Bilaga 1.

? Resurserna till psykiatrin måste öka eftersom det behövs fler gruppboende för psykiskt sjuka så att det täcker de bohov som finns.
Vidare vill vi att det ska anställas mer personal inom psykiatrin, dessa ska finnas tillgängliga även för de hemlösa.
För de som är svårare psykiskt sjuka och inte klarar av att bo i gruppboende vill vi erbjuda större individuell hjälp, samt ett större stöd.

3. För att få en bättre överblick över de hemlösa i Stockholm och deras problem behövs en bättre kartläggning. Denna bör innehålla information om:

? Antalet hemlösa.
? Geografisk spridning, var de finns.
? Vilka problem varje individ har.
? Vilken hjälp de tidigare fått.
? Vilka myndigheter/organisationer de finns registrerade hos.

Vi i Socialutskottet är eniga om att dessa åtgärder skulle minska hemlösheten, samt ge de hemlösa större möjligheter att ta sig tillbaka in i samhället.
Därför yrkar vi för bifall för vår motion.